

Establishment of the Information and Knowledge Management Organization

Maziar Amirhosseini*

PhD in Information Sciences and Knowledge Studies;
PhD in Knowledge Technology and Management;
Assistant Professor; Information and Knowledge Management;
Iranian Research Institute for Information Science and Technology
(IranDoc); Tehran, Iran Email: mazi_lib@yahoo.com

Ebrahim Emrani

Council for Scientific Resources Acquisition of MSRT; Tehran, Iran;
Email: emraniebse@gmail.com

Received: 12, Aug. 2024 Accepted: 16, Oct. 2024

Abstract: The article aims to create professional and occupational order in jobs related to the specialized field of information science and knowledge studies through the proposal of forming a trade union or organization. Non-compliance of the relevant laws of Iran in establishing an educational, research and fraternity union or organization which can be appropriated to the jobs and professions of information science and knowledge studies, as well as the lack of related laws in this case, has been taken into account for more than 50 years. This problem has faced a new opportunity. The vision of the extraordinary opportunity is recognized in various aspects which are the experiences of pioneer librarians in the establishment of the fraternity union, the development of new careers in the field of information science and knowledge studies, the formation of broad technical, professional and occupational domains based on information, knowledge and communication technology, the impact of information processing and exchange in people's daily lives, the job market development related to information science, technology and communication and finally, the mechanism of the establishment of fraternity union and specialized authorities in the fields of engineering and medical sciences. In this way, relying on the experiences of the initiators, the current condition of the jobs related to information sciences and the formation of new mechanisms in developing fraternity unions, it is possible to formulate and propose legal bills to guarantee fraternity union support. The proposed legal bills should comprise of the scope, role, goals and tasks of the related jobs and professions in the field of information science, technology and communication. This article attempts to propose the establishment of Knowledge, Technology and Communication Engineering Organization for the sake of the creation of the job and profession discipline in achieving professional educational, research

Iranian Journal of
**Information
Processing and
Management**

Iranian Research Institute
for Information Science and Technology
(IranDoc)

ISSN 2251-8223

eISSN 2251-8231

Indexed by SCOPUS, ISC, & LISTA

Vol. 40 | No. 2 | pp. 303-330

Winter 2025

<https://doi.org/10.22034/jipm.2024.717389>

* Corresponding Author

and fraternity union goals through discussing the aforementioned cases. The most important finding of this research is to explain the goals and tasks in the establishment of the information and knowledge management union system or organization to formulate a legal solution to be presented to Iran's parliament to approve the formation of the proposed trade union organization.

Keywords: Information Science and Knowledge Studies, Knowledge Management, Jobs, Professions, Trade Union Affairs, Trade Unions

ایجاد سازمان نظام مدیریت اطلاعات و دانش (نماد)

مازیار امیرحسینی

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ دکتری مدیریت
و تکنولوژی دانش؛ عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم
و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)؛ تهران، ایران؛
mazi_lib@yahoo.com پدیدآور رابط

سید ابراهیم عمرانی

دبیر شورای تأمین منابع علمی وزارت عتف؛
تهران، ایران emraniebse@gmail.com

پژوهش‌نامه
پودانش و
مدیریت
اطلاعات

مقاله برای اصلاح به مدت ۷ روز نزد پدیدآوران بوده است.

پدیش: ۱۴۰۳/۰۷/۲۵

دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۲۲

چکیده: این مقاله با هدف ایجاد انتظام شغلی و حرفه‌ای در مشاغل مرتبط با رشته تخصصی علم اطلاعات و دانش‌شناسی از طریق پیشنهاد شکل‌گیری یک مرجع صنفی تدوین شده است. روش پژوهش در این مقاله سندی یا کتابخانه‌ای و تحلیل محتوای کیفی است. عدم انطباق قوانین موضوعه کشور در ایجاد یک تشکل آموزشی، پژوهشی و صنفی متناسب با مشاغل و حرفه‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی و نیز فقدان قوانین مرتبط در شکل‌گیری چنین تشکلی، کانون تمرکز متخصصان این حوزه در طی بیش از ۵۰ سال گذشته بوده است. این مسئله در حال حاضر به یک فرصت تبدیل شده است. چشم‌انداز این فرصت استثنایی در بسترسازی ایجاد یک تشکل کانونی صنفی، بر تجارب کتابداران پیشرو در ایجاد انجمن‌های صنفی، توسعه حوزه‌های نوین شغلی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی، شکل‌گیری دامنه‌های وسیع فنی، حرفه‌ای و شغلی با تکیه بر فناوری اطلاعات، دانش و ارتباطات، تأثیر بی‌بدیل مناسب‌سازی و تبادل اطلاعات در زندگی روزمره افراد و افزایش روزافزون بازار کار برای مشاغل مرتبط با علوم اطلاعات، دانش‌شناسی و مدیریت دانش متکی است. افزون بر این، سازوکارهای شکل‌گیری یک تشکل صنفی مرجع در حوزه‌های تخصصی گوناگون مانند مهندسی و علوم پزشکی و پیراپزشکی قابل مشاهده است. به این ترتیب، با تکیه بر تجارب متقدمان، گسترش رشته‌های شغلی و حرفه‌ای مرتبط با علوم اطلاعات، دانش‌شناسی و مدیریت دانش و شکل‌گیری سازوکارهای نوین در ایجاد کانون‌های مرجع صنفی می‌توان

نشریه علمی | رتبه بین‌المللی
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
(ایرانداک)

شاپا (چاپی) ۲۲۵۱-۸۲۳۳

شاپا (الکترونیکی) ۲۲۵۱-۸۲۳۱

نمایه در SCOPUS، ISI، LISTA و

ijpm.irandoc.ac.ir

دوره ۴۰ | شماره ۲ | صص ۳۰۳-۳۳۰

زمستان ۱۴۰۳

<https://doi.org/10.22034/ijpm.2024.717389>

به تدوین و پیشنهاد لوایح قانونی‌ای پرداخت که حمایت و پشتیبانی‌های صنفی تضمین گردد. در شکل‌گیری لوایح پیشنهادی بایستی دامنه، نقش، اهداف و وظایف مشاغل و حرفه‌های مرتبط با علوم اطلاعات، فناوری و ارتباطات تبیین گردد. در این مقاله سعی بر آن است که از طریق بحث و بررسی موارد پیش‌گفته، بستر شکل‌گیری انتظام شغلی و حرفه‌ای را به‌منظور تحقق اهداف حرفه‌ای آموزشی، پژوهشی و صنفی از طریق یک تشکل و سازمان قانونی و رسمی در حوزه علوم اطلاعات، دانش‌شناسی و مدیریت دانش، تحت عنوان «سازمان نظام مدیریت اطلاعات و دانش (نماد)» تشریح نماییم. نتایج حاصل از این مقاله، تبیین اهداف و وظایف در شکل‌گیری سازمان نظام مدیریت اطلاعات و دانش به‌منظور تدوین لایحه قانونی برای ارائه به مجلس به‌منظور تصویب شکل‌گیری این نهاد یا سازمان مرجع است.

کلیدواژه‌ها: علم اطلاعات و دانش‌شناسی، مشاغل، حرفه‌ها، امور صنفی، تشکل‌های صنفی

۱. مقدمه

در تحقق اهداف صنفی و حرفه‌ای به‌منظور صیانت از حقوق شاغلان و غیرشاغلان در حرفه و تخصص علم اطلاعات و دانش‌شناسی و حوزه‌های مرتبط که پیشتر با عنوان کتابداری و اطلاع‌رسانی از آن نام برده می‌شد، در طی بیش از ۵۰ سال گذشته، شاهد نشیب و فرازهای بسیاری بوده‌ایم. پیشینه تلاش‌ها و تفکر حرفه‌ای و صنفی در تبیین جایگاه شغلی رشته تخصصی علم اطلاعات و دانش‌شناسی نشان می‌دهد که دغدغه‌های امنیت و ارتقای شغلی از جمله مهم‌ترین خواست‌های صنفی در تأمین حقوق اصحاب این رشته شغلی بوده است. در این راستا، روش‌های متعدد و متنوعی به‌منظور حصول و تحقق اهداف مورد نظر صنفی، پیشنهاد یا بررسی شده است؛ مانند ایجاد فرصت فعالیت‌های صنفی از طریق انجمن علمی کتابداران و اطلاع‌رسانان (حیاتی، ۱۳۶۱)، تکیه و استناد به قوانین مصوب کشور در امور مربوط به اصناف (از جمله، قوانین نظام صنفی کشور)، آئین‌نامه شکل‌گیری انجمن‌های صنفی، و قانون فعالیت انجمن‌های صنفی (عمرانی ۱۳۹۵). هرچند این تلاش‌های خستگی‌ناپذیر قابل تقدیر است، لیکن با توجه به موانع قانونی در تفسیر حرفه‌ای از مشاغل پیش‌گفته، شاهد نتایج قابل توجه و ملموس در ایجاد یک حرکت و فعالیت صنفی نظام‌مند در حوزه شغل علم اطلاعات و دانش‌شناسی نبوده‌ایم.

مسئله اساسی در این مقوله، نبود یک کانون یا مرجع صنفی به‌منظور انتظام حرفه‌ای در مشاغل مرتبط با حوزه پردازش اطلاعات و دانش به‌منظور ارائه محتوا، خدمت و محصول است. به این ترتیب، هدف اصلی این مقاله، پیشنهاد ایجاد بستر تبیین جایگاه، ضرورت و

کرامت مشاغل و حرفه‌های مرتبط با علوم اطلاعات و دانش‌شناسی در بستر شکل‌گیری امور آموزشی، پژوهشی، خدماتی و صنفی هدفمند به‌منظور ایجاد استانداردهای شغلی، امنیت شغلی و بستر ارتقای متناسب با آن، از طریق شکل‌گیری مرجعیت رسمی غیردولتی با مصوبه عالی‌ترین مرجع قانون‌گذاری کشور است. به‌منظور تحقق این امر بایستی با الهام گرفتن از شیوه و سازوکارهای قانونی شکل‌گیری کانون‌های حرفه‌ای مقتدر در کشور مانند سازمان‌های نظام مهندسی و پزشکی و تکیه بر مقتضیات عصر حاضر در تحولات بی‌بدیل در امر فناوری‌های نوین اطلاعات و ارتباطات، از طریق تبیین اهداف کلان، دامنه واقعی مشاغل و حرفه‌های درگیر در امور مناسب‌سازی و تبادل محتوا، خدمات و محصولات، مسیر شکل‌گیری یک تشکل مرجع در حوزه‌های پیش‌گفته را هموار سازیم. بنابراین، در پیروی از این راهکار باید به سمت تدوین و پیشنهاد لوایح قانونی حرکت نماییم که به‌طور مستقیم، در درجه اول، عامل ایجاد همگرایی شغلی بین رشته‌ها و حرفه‌های مرتبط با حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی مانند مدیریت دانش باشد، در درجه دوم، به تبیین جایگاه و نقش این گونه از مشاغل در تبیین ضرورت و کرامت آن‌ها پردازد، و در درجه سوم، در شکل‌گیری مرجعیت در انتظام امور حرفه‌ای در هدایت و پشتیبانی امور حرفه‌ای آموزشی، پژوهشی و صنفی کمک کند. پیش‌نویس کلیات این لایحه با توجه به سابقه شکل‌گیری انواع نظام‌های مهندسی، پزشکی و پیراپزشکی و نقش بی‌بدیل آن‌ها در انتظام امور صنفی می‌تواند پس از تأیید متخصصان، اجماع اصحاب مشاغل و حرفه‌های مرتبط با علوم اطلاعات، در عالی‌ترین مرجع قانون‌گذاری کشور بررسی و مورد تصویب قرار گیرد. قابل ذکر است که پیش‌نویس لایحه تشکیل سازمان نظام مدیریت اطلاعات و دانش (نماد) در کنگره هفتم متخصصان علوم اطلاعات در کمیته مطالعات صنفی در تاریخ ۳۱ اردیبهشت ماه سال ۱۴۰۲ مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت.

۲. پیشینه پژوهش

۲-۱. مجموعه تلاش‌ها در امور صنفی

از جمله اولین تلاش‌های صنفی و حرفه‌ای در حوزه کتابخانه‌های تخصصی و دانشگاهی، تشکیل انجمن کتابداری است که به سال ۱۳۴۰ بازمی‌گردد. پس از انحلال این انجمن، انجمن کتابداران ایران در سال ۱۳۴۵ تأسیس شد و از طریق تشکیل کمیته حقوقی در سال ۱۳۴۹ در امور صنفی وارد شد. این کمیته با عنوان «کمیته حقوق صنفی» فعالیت‌های متعددی

پیرامون امور صنفی و دفاع از حقوق کتابداران بر عهده گرفت (زارع، افشار و نورایی ۱۳۹۰). سال ۱۳۵۸، به‌عنوان نقطه عطف توجه به حفظ شأن، موقعیت، امنیت شغلی و حقوق حرفه‌ای کتابداران ایران بود که هدفی با این مضمون در اساسنامه انجمن مورد تصویب قرار گرفت. در سال ۱۳۷۹، انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از سوی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به‌عنوان یک انجمن علمی، حیاتی دوباره یافت که فعالیت‌های آن در دایره فعالیت‌های صنفی قرار نمی‌گرفت (حیاتی ۱۳۶۱). بر اساس عنوان این انجمن یعنی «انجمن علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران» و نیز ماده ۲ و فصل دوم اساسنامه این انجمن، دامنه فعالیت‌های آن در حوزه‌های آموزشی، پژوهشی، فنی و علمی است (انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران ۱۳۹۵). به این مفهوم که دامنه فعالیت‌های صنفی در حفظ حقوق شاغلان در این حوزه در دایره فعالیت‌های انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی قرار نمی‌گیرد. در دومین کنگره این انجمن که در آبان ماه سال ۱۳۹۵، برگزار شد، مجدد شاهد توجه به مسائل شغلی کتابداران بوده‌ایم (پورحقانی ۱۳۹۶). البته، تلاش‌های فردی در پیشنهاد ایجاد رشته اطلاع‌رسانی کشاورزی در طرح طبقه‌بندی مشاغل (امیرحسینی ۱۳۸۶)، تبیین جایگاه شغلی در طرح طبقه‌بندی مشاغل (تهوری ۱۳۸۷) و به‌ویژه مسائل حقوقی کتابداران کتابخانه‌های عمومی ادامه داشت (شعبانی ۱۳۹۹). از سوی دیگر، گروهی از پیش‌تازان در احقاق حقوق این صنف، ضمن بررسی قوانین مرتبط با امور صنفی مانند قانون نظام صنفی کشور (مجلس شورای اسلامی ۱۳۸۲)، آئین‌نامه‌های شکل‌گیری انجمن‌های صنفی (ریاست جمهوری، هیئت وزیران ۱۳۷۱) و قانون فعالیت احزاب، و جمعیت‌ها و انجمن‌های صنفی و انجمن‌های اسلامی یا اقلیت‌های دینی (مجلس شورای اسلامی ۱۳۶۰)، سعی بر شکل‌گیری قانون امور صنفی برای این‌گونه مشاغل فعالیت داشته‌اند (عمرانی ۱۳۹۵). بنابراین، می‌توان گفت که به‌منظور صیانت و پشتیبانی از تخصص و حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی در راستای تحقق اهداف صنفی، تلاش‌های ارزشمند فردی، تشکیل انجمن‌های علمی، کمیته مطالعات صنفی، و قانون فعالیت انجمن‌های صنفی پاسخگو نبوده، یا نیاز به رایزنی‌ها و تفاسیر نوینی از مقوله «حرفه» برای این شغل در شکل‌گیری یک انجمن صنفی وجود دارد. هرچند با وجود انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی و توسعه وظایف آن برای پیگیری امور صنفی می‌توان شاهد صیانت شغلی و حرفه‌ای برای شاغلان حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی بود، لیکن در کوشش‌های اولیه در شکل‌گیری مجدد این انجمن و فعالیت‌های پس از تأسیس آن به این مهم منجر نشده است.

۲-۲. تلاش‌های صنفی متکی بر قوانین موضوعه کشور

گروهی از مدافعان رشته و شغل تخصصی علم اطلاعات و دانش‌شناسی و علوم مرتبط با آن، به دنبال یافتن راهکارهای قانونی به منظور شکل‌گیری اهداف و پایگاه صنفی برای تحقق حقوق صاحبان این مشاغل بوده‌اند. این گروه از پیشتازان و باورمندان به حقوق حقه این صنف، ضمن تبیین قوانین مرتبط با امور صنفی مانند قانون نظام صنفی کشور (مجلس شورای اسلامی ۱۳۸۲)، سعی بر شناسایی این شغل به عنوان یک صنف داشته‌اند. این قانون برای اولین بار تحت عنوان «قانون نظام صنفی» در سال ۱۳۵۰، در قالب «اتاق اصناف» به تصویب مجلس شورای ملی رسید (مجلس شورای ملی ۱۳۵۰). پس از انقلاب اسلامی، اتاق‌های اصناف منحل و «کمیته‌های امور صنفی» مسئولیت امور جاری اصناف را در سراسر کشور به عهده گرفتند (خرمی ۱۳۹۸). در سال ۱۳۵۹، «شورای مرکزی اصناف» در بستر قانون نظام صنفی به تصویب شورای انقلاب رسید (شورای انقلاب ۱۳۵۹). در نهایت، قانون نظام صنفی کشور، مشتمل بر ۹۶ ماده در سال ۱۳۸۲ به تصویب مجلس رسید. در ماده ۴ این قانون آمده است که صنف به آن گروه از افراد صنفی اطلاق می‌شود که طبیعت فعالیت آنان از یک نوع باشد. صنوف مشمول این قانون، با توجه به نوع فعالیت آن‌ها به چهار گروه تولیدی، خدمات فنی، توزیعی یا خدماتی تقسیم می‌شوند. لیکن، در ماده ۲ این قانون، فرد صنفی به عنوان صاحب یک پیشه و تجارت معرفی شده است. از سوی دیگر، در آئین‌نامه شکل‌گیری انجمن‌های صنفی مصوب هیئت وزیران در سال ۱۳۷۱ (ریاست جمهوری، هیئت وزیران ۱۳۷۱) در اجرای ماده ۱۳۱ قانون کار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۹، این انجمن‌ها به‌طور صریح، در حوزه امور کارگران و کارفرمایان مصداق پیدا می‌کند. تنها جایی که در قوانین موضوعه کشور با مسائل و اهداف صنفی در حوزه مشاغل کتابداری و اطلاع‌رسانی ارتباط پیدا می‌کند، «قانون فعالیت احزاب، و جمعیت‌ها و انجمن‌های صنفی و انجمن‌های اسلامی یا اقلیت‌های دینی» مصوب ۱۳۶۰ مجلس شورا (مجلس شورای اسلامی ۱۳۶۰) است. در ماده ۲ این قانون آمده است که انجمن، جمعیت، اتحادیه صنفی و امثال آن تشکیلاتی است که به وسیله دارندگان کسب یا پیشه یا حرفه و تجارت معین تشکیل شده، اهداف، برنامه‌ها و رفتار آن به گونه‌ای در جهت منافع خاص مربوط به آن صنف باشد. البته، تفسیری که از «حرفه» در این بند می‌شود، همان «پیشه» و «تجارت» است که در قانون نظام صنفی به آن اشاره شده است (مجلس شورای اسلامی ۱۳۶۰). بنابراین، می‌توان گفت که به‌منظور صیانت و پشتیبانی از

تخصص و حرفه علم اطلاعات و دانش‌شناسی در راستای تحقق اهداف صنفی به‌منظور امنیت و ارتقای شغلی، قوانین موضوعه پیش‌گفته پاسخگو نیست یا نیاز به رایزنی‌ها و تفاسیر نوینی از مقوله «حرفه» در شکل‌گیری یک انجمن صنفی دارد.

۲-۳. قوانین شکل‌گیری سازمان‌های مرجع صنفی

با توجه به پیشینه تجارب و تلاش‌ها در امور صنفی در بخش پیشین، یکی از راهکارهای قانونی موجود در کشور به‌منظور پشتیبانی امور صنفی، ایجاد کانون‌ها و مراجع صنفی مانند سازمان‌های نظام مهندسی و پزشکی است. به این ترتیب، به‌منظور شکل‌گیری یک کانون مرجع برای حل مسائل صنفی، استفاده از سازوکارهای موجود قانونی در تأسیس این‌گونه کانون‌ها می‌تواند ثمربخش باشد. از جمله مهم‌ترین این تشکلهای سازمان نظام مهندسی و کنترل ساختمان است که قانون تشکیل آن در سال ۱۳۷۴ (مجلس شورای اسلامی ۱۳۷۴) به‌منظور انتظام حرفه‌ای به‌عنوان یک مرجع تخصصی در امور صنفی، حرفه‌ای، آموزشی و پژوهشی در امور مهندسی ساختمان و معماری به تصویب رسید. قانون تأسیس سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی که یک تشکل صنفی و تخصصی از اساتید، دانش‌آموختگان و کارشناسان بخش کشاورزی و منابع طبیعی است، در سال ۱۳۸۰ مصوب شد (مجلس شورای اسلامی ۱۳۸۰). کلیات قانون سازمان نظام مهندسی نساجی ایران نیز توسط جامعه متخصص نساجی ایران تهیه شده است (امامی رئوف ۱۳۸۵). سازمان نظام پزشکی که در سال ۱۳۳۹ تأسیس شد (مجلس شورای ملی ۱۳۳۹) از جمله مهم‌ترین تشکلهای صنفی است که در بازنگری‌های متعدد، قانون آن در سال ۱۳۸۳ به تصویب نهایی رسید (مجلس شورای اسلامی ۱۳۸۳). قانون تشکیل سازمان نظام پرستاری در دفاع از حقوق مشاغل مرتبط با پرستاری در سال ۱۳۸۰ مصوب گردید (مجلس شورای اسلامی ۱۳۸۰). سازمان نظام دامپزشکی در حفظ و حمایت از حقوق صنفی دامپزشکان و سایر رده‌های حرفه دامپزشکی در سال ۱۳۷۶ تصویب شد (مجلس شورای اسلامی ۱۳۷۶). قانون شکل‌گیری سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره به‌منظور صیانت از حقوق صنفی روان‌شناسان و مشاوران در سال ۱۳۸۲ تصویب شد (مجلس شورای اسلامی ۱۳۸۲ الف). سازمان نظام صنفی رایانه‌ای کشور که البته یک نظام صنفی در حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای است، با مصوبه مجلس در سال ۱۳۷۹ شکل گرفت (مجلس شورای اسلامی ۱۳۷۹). با توجه به اهمیت قوانین تأسیس سازمان‌های نظام

مهندسی، پزشکی و پیراپزشکی در ارائه پیشنهاد تشکیل یک سازمان مرجع برای انتظام شغلی و حرفه‌ای، در ادامه به‌طور مشروح به این قوانین می‌پردازیم.

۲-۳-۱. سازمان نظام مهندسی و کنترل ساختمان

در قانون نظام معماری و ساختمانی مصوب سال ۱۳۵۲ (مجلس شورای ملی ۱۳۵۲) و قانون اصلاح شده در سال ۱۳۵۶ (مجلس شورای ملی ۱۳۵۶) تأسیس دو سازمان نظام مهندسان معمار و شهرسازی و سازمان نظام مهندسان ساختمان و تأسیسات پیش‌بینی شده بود. در سال ۱۳۷۱، قانون آزمایشی نظام مهندسی ساختمان تصویب شد (مجلس شورای اسلامی ۱۳۷۱) که به‌جای دو سازمان ذکر شده در قانون ۱۳۵۶، یک سازمان واحد با عنوان سازمان نظام مهندسی ساختمان تأسیس گردید. در سال ۱۳۷۴، این قانون از مرحله آزمایشی خارج شد و قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان به تصویب رسید که تأکید در این قانون بر ایجاد سازمان نظام مهندسی ساختمان بود (مجلس شورای اسلامی ۱۳۷۴). هدف از تأسیس این سازمان، تأمین مشارکت هر چه وسیع‌تر مهندسان در انتظام امور حرفه‌ای خود، رعایت اصول مهندسی در امور محاسبات و اجرای ساختمان و تأسیسات و سایر رشته‌های مرتبط و ایجاد امکانات و تسهیلات برای بهبود کیفیت کار اشخاصی بود که امور مزبور را به عهده داشتند. این سازمان دربرگیرنده هفت حرفه و رشته تخصصی در امور مهندسی بود که عبارت‌اند از: مهندسی معماری، مهندسی عمران، مهندسی تأسیسات مکانیکی، مهندسی تأسیسات برقی، مهندسی شهرسازی، مهندسی نقشه‌برداری، و مهندسی ترافیک. این سازمان یک نظام خویش‌انضباطی است تا از طریق تشکیلاتی که برای آن طراحی شده، به‌عنوان یک مرجعیت تخصصی بتواند امور صنفی، حرفه‌ای و آموزشی مرتبط را سامان بخشد (بهرام غفاری ۱۳۹۴). سازمان نظام مهندسی برای مرتفع کردن موارد خواسته شده در قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان در سال ۱۳۷۴ تأسیس شد تا اهداف کلی زیر را برآورده کند:

۱. مهندس فنی و متخصص ساختمان در رأس هرم سازندگی قرار گیرد و صاحبان مهارت‌های فنی در سطوح میانی بوده و کارگران فنی بدنه هرم فنی ساخت‌وساز ساختمان‌سازی را در ایران تشکیل دهند؛
۲. ایجاد یک جامعه حرفه‌ای مولد ثروت، رفاه، دانش و هنر برای اعضای آن؛
۳. مراقبت از ایمنی، بهداشت و آسایش محیط‌های مسکونی و مدیریت خردمندانه توسعه سالم فضاهای زیستی به کمک مهندسان طراح و نظارت کلی سازمان نظام مهندسی ساختمان؛

۴. ارتقای توان سازندگی و نوآوری در صنعت ساختمان در سطح ملی و منطقه‌ای و ایجاد بستری برای رقابت‌های بین‌المللی (سازمان نظام مهندسی ساختمانی لرستان ۱۳۹۲).

۲-۳-۲. سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی

این سازمان یک تشکل صنفی و تخصصی از اساتید، دانش‌آموختگان و کارشناسان بخش کشاورزی و منابع طبیعی است که وظیفه طراحی فرایند توسعه پایدار بخش کشاورزی و منابع طبیعی را با تکیه بر تولید دانش بومی و الگوی رشد و پیشرفت در این بخش بر عهده دارد. قانون سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی جمهوری اسلامی ایران، در ۳ تیرماه سال ۱۳۸۰، در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید (مجلس شورای اسلامی ۱۳۸۰). بر اساس این قانون و دستورالعمل قوه مجریه، وزارت جهاد کشاورزی مسئولیت راه‌اندازی سازمان مذکور را بر عهده گرفت. سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی کشور در ۲۳ مرداد سال ۱۳۸۰ با برگزاری نخستین جلسه شورای مرکزی به‌طور رسمی شروع به کار کرد. آئین‌نامه تأسیس این سازمان نیز در تاریخ ۱۳۹۱ به تصویب هیئت وزیران رسید (ریاست جمهوری، هیئت وزیران ۱۳۹۱) و از سوی معاون اول وقت رئیس‌جمهور برای اجرا به وزارت جهاد کشاورزی، وزارت دادگستری، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت نیرو، سازمان حفاظت محیط زیست و معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور ابلاغ شد. بر اساس این آئین‌نامه، سازمان صنفی و تخصصی غیردولتی متشکل از دانش‌آموختگان رشته‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی و رشته‌های مرتبط در راستای نظام‌بخشیدن به مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی در چارچوب قانون، تأسیس و فعالیت می‌نماید و دارای استقلال مالی و شخصیت حقوقی مستقل است. این سازمان هم‌اکنون دربرگیرنده ۱۸ رشته و شغل در حوزه علوم کشاورزی (سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۷) و مشتمل است بر آبیاری و زهکشی، علوم دامی، صنایع چوب و کاغذ، اقتصاد کشاورزی، فضای سبز، باغبانی، جنگل‌شناسی، مرتع و آبخیزداری، ماشین‌آلات کشاورزی، محیط زیست، گیاه‌پزشکی، صنایع غذایی، شیلات و آبزیان، خاک‌شناسی، ترویج و آموزش کشاورزی، مدیریت و آبادانی روستاها و زراعت و اصلاح نباتات و کارشناسان اطلاعات مکانی.

۲-۳-۳. سازمان نظام مهندسی نساجی ایران

کلیات قانون سازمان نظام مهندسی نساجی ایران توسط جامعه متخصص نساجی ایران تهیه

شده و ابراز امیدواری شده است که این سازمان در آینده نزدیک تشکیل گردد (امامی رئوف ۱۳۸۵). سازمان نظام مهندسی نساجی سازمانی است غیردولتی با استقلال مالی و شخصیت حقوقی مستقل که به منظور رسیدن به اهداف و انجام وظایف مقرر در این قانون تشکیل می‌شود. صنایع نساجی در این قانون عبارت است از کلیه واحدهای تولیدی و خدماتی در ارتباط با مواد اولیه طبیعی و مصنوعی شامل الیاف، نخ، نوار، پارچه، طراحی پارچه و لباس، پوشاک، چرم طبیعی و مصنوعی، منسوجات نافته، منسوجات خانگی (پرده، پتو، ملحفه، حوله و ...)، الیاف و منسوجات بهداشتی و پزشکی، الیاف و منسوجات صنعتی، رنگ و مواد شیمیایی (مورد مصرف در صنایع نساجی)، کفپوش فرش ماشینی و سایر فرش‌ها و منسوجات سنتی و مواد اولیه فرش دستباف، صنایع نوین مرتبط و یراق‌آلات. بر اساس کلیات این قانون، رشته‌های اصلی نساجی و رشته‌های مرتبط بر اساس ضوابط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری توسط رئیس سازمان تهیه و به تصویب شورای مرکزی سازمان می‌رسد و آئین‌نامه مربوط به تشخیص سوابق عضویت سایر رشته‌های دانشگاهی به پیشنهاد رئیس سازمان به تصویب شورای مرکزی سازمان خواهد رسید. یکی از وظایف مهم این سازمان، تدوین دستورالعمل‌ها و ضوابط خاص صنفی و حرفه‌ای است (جامعه متخصص نساجی ایران ۱۳۹۴).

۲-۳-۴. سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران

در سال ۱۳۳۹ هجری شمسی اولین قانون نظام پزشکی در مجلس شورای ملی تصویب شد (مجلس شورای ملی ۱۳۳۹). از آن زمان تاکنون قانون نظام پزشکی هشت بار مورد بازنگری قرار گرفته که آخرین بار در تاریخ ۱۶ آبان ماه سال ۱۳۸۳ توسط مجلس شورای اسلامی تصویب (مجلس شورای اسلامی ۱۳۸۳) و در مجمع تشخیص مصلحت نظام به تصویب نهایی رسید. اولین انتخابات هیئت مدیره نظام پزشکی در سال ۱۳۴۷ انجام شد و فعالیت رسمی نظام پزشکی از آن زمان آغاز گردید. از آن زمان تا سال ۱۳۵۷، نظام پزشکی چهار دوره انتخابات و فعالیت داشت (سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۷). سازمان نظام پزشکی یک سازمان مستقل حرفه‌ای و دربرگیرنده شاغلان حرفه پزشکی است. اهداف این سازمان عبارت است از: تلاش در جهت تحقق بخشیدن به ارزش‌های عالی‌ه اسلامی در کلیه امور پزشکی، پیشبرد و اصلاح امور پزشکی، مشارکت در جهت ارتقای سطح دانش پزشکی، حفظ و حمایت از حقوق بیماران، حفظ و حمایت از حقوق صنفی شاغلان حرف پزشکی، تنظیم روابط شاغلان حرف پزشکی با دستگاه‌های

ذی‌ربط در جهت حسن اجرای موازین و مقررات و قوانین مربوط به امور پزشکی.

۲-۳-۵. سازمان نظام پرستاری جمهوری اسلامی ایران

قانون نظام پرستاری کشور در تاریخ ۱۱ آذر ماه سال ۱۳۸۰، به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید (مجلس شورای اسلامی ۱۳۸۰). طبق تعریف، سازمان نظام پرستاری، سازمانی مستقل دارای هویت حقوقی است که به منظور تحقق بخشیدن به اهداف و وظایف مقرر در قانون تشکیل گردیده است. بر اساس ماده ۲ این قانون اهداف سازمان نظام پرستاری کشور عبارت است از: تلاش در جهت اصلاح، رشد و تعالی حرفه پرستاری، تلاش برای حفظ حقوق پرستاران و مردم در قبال خدمات پرستاری، کوشش در جهت برقراری، حفظ و حمایت از حقوق مادی، معنوی و صنفی پرستاران، تلاش به منظور ارتقای سطح دانش و مهارت و آموزش حین خدمت پرستاران، آشنا ساختن جامعه نسبت به وظایف و نوع خدمات پرستاران، تلاش در جهت اجرای موازین و ارزش‌های اسلامی در بخش پرستاری، کوشش به منظور اجرای صحیح و دقیق مقررات و اخلاق امور پزشکی در بخش پرستاری و همکاری با سازمان‌ها و مؤسسات قانونی در کشور و در مجامع بین‌المللی.

۲-۳-۶. سازمان نظام دامپزشکی جمهوری اسلامی ایران

قانون تأسیس سازمان نظام دامپزشکی جمهوری اسلامی ایران در جلسه علنی مجلس شورای اسلامی در روز یکشنبه مورخ هجدهم آبان ماه سال ۱۳۷۶ به تصویب رسید (مجلس شورای اسلامی ۱۳۷۶). سازمان نظام دامپزشکی سازمانی است دارای استقلال مالی و شخصیت حقوقی مستقل غیردولتی. بر اساس این قانون، اهداف سازمان نظام پزشکی عبارت است از: تلاش در جهت ارتقای اخلاق حرفه‌ای، تلاش در جهت پیشبرد و اصلاح امور دامپزشکی، تلاش در جهت حسن اجرای وظایف فنی و حرفه‌ای دامپزشکان و سایر رده‌های حرفه دامپزشکی، تنظیم روابط حرفه‌ای بین دامپزشکان و سایر رده‌های حرفه دامپزشکی، حفظ و حمایت از حقوق صنفی دامپزشکان و سایر رده‌های حرفه دامپزشکی در برابر اشخاص حقیقی و حقوقی، حفظ و حمایت از حقوق اشخاص حقیقی و حقوقی که به نحوی از خدمات حرفه دامپزشکی بهره‌مند می‌شوند، تلاش در جهت همکاری هر چه بیشتر شاغلان حرفه دامپزشکی با دستگاه‌های اجرایی دولتی به منظور ارتقای بهداشت عمومی، تلاش در جهت دستیابی به آخرین یافته‌های علمی و تکنولوژیک دامپزشکی و تلاش در جهت حسن اجرای مقررات و قوانین مربوط به امور دامپزشکی. بر اساس قانون

به‌منظور پیشبرد اهداف فوق، از مهم‌ترین وظایف این سازمان عبارت است از: تدوین دستورالعمل‌ها و ضوابط خاص صنفی مربوط به استاندارد کردن فعالیت‌های مختلف دامپزشکان و سایر رده‌های حرفه دامپزشکی و همکاری در جهت جلوگیری از دخالت اشخاص حقیقی و حقوقی غیرمجاز در حرفه دامپزشکی.

۲-۳-۷. سازمان نظام صنفی رایانه‌ای کشور

این نظام در اجرای ماده ۱۲ قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای مصوب مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۷۹ و حمایت عملی از حقوق یادشده در آن، به‌منظور نظم‌بخشی و ساماندهی فعالیت‌های تجاری رایانه‌ای مجاز، توسط اعضای صنف یادشده تحت نظارت شورای عالی انفورماتیک به‌وجود آمده است (مجلس شورای اسلامی ۱۳۷۹). در ماده ۳۲ آئین‌نامه اجرایی قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای مصوب هیئت وزیران در تاریخ ۱۳۸۳ آمده است که نظام صنفی رایانه‌ای تحت قوانین و مقرراتی در جهت ساماندهی ایجاد تشکیلات، تعیین وظایف و نظم‌بخشی به فعالیت تجاری رایانه‌ای مجاز و حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزار وضع و تحت نظارت شورای عالی انفورماتیک کشور تنظیم و تنسيق می‌گردد (ریاست جمهوری، هیئت وزیران ۱۳۸۳). این نظام صنفی از تیرماه سال ۱۳۸۴ با ادغام انجمن شرکت‌های انفورماتیک ایران فعالیت خود را آغاز نمود و به‌عنوان سازمانی مردم‌نهاد در شش سال گذشته در این زمینه فعال بوده است. با توجه به اینکه در عنوان این نظام صنفی از کلمه «سازمان» استفاده شده، این کانون صنفی از کارکردهای سازمان‌های نظام مهندسی برخوردار نیست، مصوبات قانونی شکل‌گیری این گونه سازمان‌ها را ندارد، و دایره مشاغل و حرفه‌های مرتبط با آن بر اساس قوانین و مقررات موضوعه به حوزه نرم‌افزار محدود می‌شود. به‌منظور تحقق اهداف یک سازمان نظام مهندسی برای حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات در سال ۱۳۹۹ لایحه‌ای برای ایجاد سازمان نظام مهندسی ارتباطات و فناوری اطلاعات (نمافا) به مجلس ارائه شد (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ۱۳۹۹).

۳. چالش‌ها در ضرورت شکل‌گیری یک تشکل مرجع

در اینجا به وضعیت و چالش‌های موجود در رشته و شغل تخصصی علم اطلاعات و دانش‌شناسی از دیدگاه صنفی می‌پردازیم که از نظر ماهوی با سایر مشاغل مرتبط با آن دارای وجوه اشتراک زیادی است. فقدان یک تشکل مرجع در پشتیبانی امور صنفی

شاغلان در بخش‌های عمومی و خصوصی، یکی از مهم‌ترین چالش‌ها در رشته‌های شغلی و حرفه‌ای در این حوزه است. این رشته شغلی در نیازهای اساسی امنیت شغلی، تعیین، نظارت و ساماندهی نظام پرداخت حقوق، از حمایت یک نظام صنفی برخوردار نیست. از سوی دیگر، رسته شغلی و رشته‌های شغلی صحیح و مناسبی در تصدی پست‌ها، وظایف محوله و شرایط احراز پست‌ها در طرح طبقه‌بندی مشاغل برای این رشته تخصصی در نظر گرفته نشده است. افزون بر این، افراد غیرمتخصص یا بدون تحصیلات دانشگاهی مرتبط، پست‌ها و مشاغل این رشته شغلی را به تصاحب خود درآورده‌اند. در این میان، سازوکار مشخصی برای ارزشیابی کیفی تخصصی دانش-آموختگان، شاغلان و مشاوران حرفه‌ای این حوزه به‌منظور رتبه‌بندی آن‌ها، بازآموزی و نوآموزی مستمر در تصاحب هدفمند مشاغل در بازار کار وجود ندارد. افزون بر این، وجود نظام منسجم در پایش، نظارت و ارزشیابی پروژه‌های کاربردی در راستای نیازهای بخش‌های مختلف کشور، به‌ویژه در فرایند برون‌سپاری انجام خدمات توسط بخش خصوصی از دیدگاه رتبه‌بندی آن‌ها به‌منظور تعیین صلاحیت ارائه خدمات فنی و تخصصی توسط آن‌ها محسوس است. در این میان، نظام تعیین تعرفه برای انجام انواع خدمات فنی و تخصصی نیز در این رشته وجود ندارد. به این ترتیب، فقدان یک مرجع رسمی در ارزیابی نتایج انجام پروژه‌ها و خدمات به‌منظور احقاق حقوق کارفرمایان محسوس است. از دیدگاه کلان نیز وجود یک مرجع تخصصی مقتدر در امور تدوین پیش‌نویس لوایح قانونی، طرح طبقه‌بندی مشاغل، تصویب‌نامه‌ها، استانداردها و آئین‌نامه‌های حرفه‌ای و نیز الزام به تبعیت از آن‌ها و رسیدگی به تخلفات حرفه‌ای ضروری است. در این راستا، در امور کلان اجرایی و عملکردی بایستی یک مرجع صالح و رسمی به‌منظور حضور فعال و مؤثر در مراجع ملی و بین‌المللی تصمیم‌گیری و قانون‌گذاری در انتظام امور حرفه‌ای و شغلی وجود داشته باشد. با عنایت به امور صنفی پیش‌گفته در پشتیبانی‌های شغلی، نهادها یا نظام‌هایی وجود دارند که از نظر ماهوی می‌توانند در امور صنفی دخیل شوند. نمونه‌هایی از این سازمان‌ها عبارت‌اند از: انجمن‌های علمی، تخصصی و حرفه‌ای مانند انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی، انجمن مدیریت اطلاعات، انجمن ارتقای کتابخانه‌های عمومی ایران و انجمن مدیریت دانش به‌ویژه کتابخانه ملی و پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات. افزون بر این، در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، ساختارها و نظام‌هایی مانند شورای عالی اطلاع‌رسانی، نظام ملی اطلاعات و اطلاع‌رسانی می‌توانند شامل وظایف پشتیبانی شغلی در

این حوزه باشند. سؤالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که با وجود یک انجمن علمی، تخصصی و حرفه‌ای در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، چه نیازی به ایجاد یک مرجع مستقل صنفی است. با ذکر یک نمونه به پاسخ این سؤال می‌پردازیم. به‌عنوان مثال، در حوزه علوم پزشکی، پیراپزشکی و مهندسی در عین وجود انجمن‌های تخصصی علمی، پژوهشی و آموزشی، سازمان‌های نظام مهندسی، پزشکی و پیراپزشکی، مانند حوزه پزشکی که دارای انواع گوناگون انجمن‌های علمی پزشکی است و در عین حال، سازمان نظام پزشکی نیز به فعالیت‌های صنفی مشغول است. یکی از دلایل مهم وجود دو نهاد در یک حوزه تخصصی، اهمیت حوزه‌های عملکردی این نهادها در یک حوزه تخصصی و حرفه‌ای است. به گفته دیگر، دامنه و گستره فعالیت‌های صنفی در یک نهاد مرجع در امور صنفی، ضرورت وجود آن را تأیید می‌کند و نیز وجود سازمان یا سازمان‌های دیگری را تحت عنوان «انجمن‌های علمی»، اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. از سوی دیگر، شورای عالی اطلاع‌رسانی از سال ۱۳۹۵، منحل شده و کلیه وظایف و مسئولیت‌های اجرایی قانونی، اموال، دارایی‌ها، حقوق، تعهدات، امکانات و تجهیزات دبیرخانه شورای عالی اطلاع‌رسانی برای خاتمه فعالیت به وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات منتقل شده است (شورای عالی فضای مجازی ۱۳۹۵). نظام ملی اطلاع‌رسانی نیز با هدف سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، تعیین استانداردها و هدایت امر مناسب‌سازی و دسترس‌پذیر ساختن اطلاعات ایجاد می‌شود (کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۷۴) که تأکید آن بر ساماندهی یک فرایند است تا وظایف حرفه‌ای و تخصصی مستتر در آن. شبکه ملی اطلاعات طبق تعریف «شورای عالی فضای مجازی» در مصوبه جلسه پانزدهم خود در تاریخ سوم دی ماه سال ۱۳۹۲، به‌عنوان زیرساخت ارتباطی فضای مجازی کشور، شبکه‌ای مبتنی بر قرارداد (پروتکل) اینترنت به همراه سوئیچ‌ها و مسیریاب‌ها و مراکز داده‌ای است؛ به‌صورتی که درخواست‌های دسترسی داخلی برای اخذ اطلاعاتی که در مراکز داده داخلی نگهداری می‌شوند به هیچ‌وجه از طریق خارج کشور مسیریابی نشود و امکان ایجاد شبکه‌های اینترنت و خصوصی و امن داخلی در آن فراهم شود (شورای عالی فضای مجازی ۱۳۹۲). این بدان مفهوم است که نظام ملی اطلاعات بر زیرساخت‌های تبادل اطلاعات نظارت دارد و شبکه ملی اطلاع‌رسانی بر فرایند ارائه خدمات تبادل اطلاعات تأکید می‌کند. با این ترتیب، این‌گونه نظام‌ها در امور حرفه‌مندان و متخصصان فعال‌سازی سیستم‌های خود دخالتی ندارند و این امر خارج از وظایف آن‌هاست. البته، ذکر این نکته قابل توجه است

که این گونه نظام‌ها، ماهیت دولتی دارند یا از طریق دولت راهبری می‌شوند. افزون بر این، سؤال دیگری وجود دارد با این محتوا که اگر یک سازمان مرجع برای مشاغل حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی وجود داشته باشد، با حوزه‌های بین رشته‌ای مرتبط دیگر مانند فناوری اطلاعات و ارتباطات که با این رشته ارتباط دارد، چه اقدامی باید صورت پذیرد؟ پاسخ این است که حوزه‌های اصلی مرتبط مانند فناوری اطلاعات و ارتباطات، هم‌اکنون برای ایجاد یک سازمان مرجع اقدام کرده‌اند و پیشتر یک نظام صنفی با عنوان «نظام صنفی رایانه‌ای» وجود دارد (مجلس شورای اسلامی ۱۳۷۹). متخصصان این حوزه به دنبال گسترش دامنه نظام صنفی خود به شکل یک سازمان هستند (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ۱۳۹۹). اگر دامنه سازمان مرجع صنفی مشاغل علم اطلاعات و دانش‌شناسی شامل این حوزه هم شود، امکان عدم تصویب این سازمان در مجلس وجود دارد و یا اینکه مشاغل حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ذیل نظام صنفی مدیریت اطلاعات و ارتباطات قرار می‌گیرد. به این ترتیب، دلایل موجهی برای متخصصان فناوری به وجود می‌آید که علم ناظر بر محتوا را در ذیل علم فناوری قرار دهند. بنابراین، می‌توان گفت که مهم‌ترین چالش پیش روی حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی و حوزه‌های مرتبط در مناسب‌سازی داده، اطلاعات و دانش به منظور تبادل هدفمند محتوا، خدمت و محصول در بستر امور صنفی، آموزشی، پژوهشی، خدماتی و مدیریت انتظام حرفه‌ای، نبود یک مرجع صاحب صلاحیت و مستقل غیردولتی است که قانون تشکیل آن، از طریق عالی‌ترین مرجع قانون‌گذاری کشور به تصویب رسیده باشد.

۴. روش پژوهش

این مقاله با تکیه بر روش سندی یا کتابخانه‌ای و نیز تحلیل محتوا تدوین شده است. مراحل انجام این پژوهش شامل مراحل زیر است:

۱. پیشینه پژوهی پیرامون مجموعه تلاش‌ها در امور صنفی در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی که هم‌اکنون با عنوان علم اطلاعات و دانش‌شناسی شناخته می‌شود. در این زمینه از روش سندی یا کتابخانه‌ای استفاده شده است. اطلاعات گردآوری و تحلیل شده در بخش ۲-۱ (مجموعه تلاش‌ها در امور صنفی) آمده است؛
۲. پیشینه پژوهی پیرامون قوانین ایجاد نظام‌ها و سازمان‌های مرجع صنفی در حوزه فنی و مهندسی، پزشکی و پیراپزشکی به منظور ایجاد یک نگرش کلان در ایجاد بستر تحقق

نظام یا سازمان پیشنهادی صنفی در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناس که اطلاعات گردآوری شده در بخش ۲-۲ (قوانین شکل‌گیری سازمان‌های مرجع صنفی) مورد اشاره قرار گرفته است؛

۳. در ارائه پیشنهاد پیرامون شکل‌گیری یک نظام مرجع صنفی برای مشاغل مرتبط با علم اطلاعات و دانش‌شناسی و ترسیم اهداف و وظایف این سازمان صنفی از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شده است. مراحل این روش در ارائه پیشنهاد شکل‌گیری نظام مرجع، اهداف و وظایف آن به شرح زیر است:

۳-۱. تبیین مسئله پژوهش: در تشریح مسئله پژوهش در این مقاله، بخش پیشینه پژوهش، به‌ویژه مجموعه تلاش‌ها در امور صنفی و تلاش‌های صنفی متکی بر قوانین موضوعه کشور به ترسیم مسئله پژوهش منجر شده است. مسئله پژوهش به‌اختصار عبارت است از «نبود یک تشکل مرجع صنفی برای ایجاد انتظام شغلی و حرفه‌ای برای مشاغل حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی به‌منظور پشتیبانی و حمایت‌های صنفی برای صاحبان این مشاغل یا افراد واجد شرایط برای این مشاغل»؛

۳-۲. تعیین اهداف پژوهش: با عنایت به مسئله فوق، هدف این پژوهش ایجاد یک سازمان مرجع برای مشاغل حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی است؛

۳-۳. تحلیل عوامل مؤثر: پیشینه پژوهش به عوامل غیرمؤثر و مؤثر در ایجاد یک تشکل صنفی در حوزه علم اطلاعات و دانش اشاره دارد. به‌عنوان مثال، مجموعه فعالیت‌های صنفی منفرد (توسط اشخاص)، گروهی (توسط انجمن‌های حرفه‌ای)، و قانونی در تاریخچه مطالعات در این زمینه در ایجاد یک حرکت نظام‌مند صنفی مؤثر نبوده‌اند. عامل مؤثر در ایجاد یک سازمان صنفی می‌تواند تجربه سایر سازمان‌های نظام مهندسی، پزشکی و پیراپزشکی باشد؛

۳-۴. انتخاب واحدهای تحلیل و زمینه: در بستر شکل‌گیری و قوانین تأسیس سازمان‌های نظام مهندسی، پزشکی و پیراپزشکی، واحدهای نمونه یا مثال‌هایی وجود دارد که می‌تواند در شکل‌گیری لایحه تشکیل سازمان مرجع صنفی علم اطلاعات و دانش‌شناسی نقش مهمی داشته باشد. به این ترتیب، قوانین تشکیل سازمان نظام مهندسی و کنترل ساختمان و سازمان نظام پزشکی می‌تواند مرجع شکل‌گیری سازمان نظام مدیریت اطلاعات و دانش باشد. دلیل انتخاب این دو مرجع، ماهیت مرجعیت آن‌ها در شکل‌گیری سایر نظام‌ها و سازمان‌های مشابه است؛

۳-۵. مقوله‌بندی برای تحلیل: اهداف و وظایف سازمان‌های نظام مهندسی و کنترل ساختمان و نیز نظام پزشکی می‌تواند به‌عنوان مرجع قابل قبول برای ترسیم اهداف و وظایف سازمان پیشنهادی مرجع صنفی در نظر گرفته شود. در مقوله‌بندی از تحلیل انتقادی مقولات در اهداف و وظایف مراجع فوق به‌شرح زیر استفاده شده است.

۳-۵-۱. تحلیل انتقادی تضادها: در این روش، مجموعه وظایف و اهداف سازمان‌های مرجع نمونه که در تضاد یا اختلاف با وظایف مشاغل و ماهیت آن‌ها در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی است، حذف می‌شوند؛

۳-۵-۲. تحلیل انتقادی شباهت‌ها: در اینجا، مجموعه وظایف و اهداف سازمان‌های مرجع نمونه که با وظایف و اهداف مشاغل و ماهیت آن‌ها در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دارای شباهت است، انتخاب می‌شوند یا مورد بازنویسی قرار می‌گیرند؛

۳-۵-۳. تحلیل، استنباط نتایج و گزارش: در این بخش، اهداف و وظایف اختصاصی متناسب با مشاغل و حرفه‌های حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی که می‌تواند برای ایجاد سازمان مرجع صنفی در ترسیم اهداف و وظایف آن مناسب باشد، تشریح و تدوین می‌شود.

۵. سازوکار شکل‌گیری نظام مرجع در مشاغل مرتبط با علوم اطلاعات و دانش‌شناسی

در این بخش، به بحث و بررسی سازوکار و روش تبیین دامنه رشته‌های مرتبط با علوم اطلاعات و دانش‌شناسی، نقش و ماهیت مدیریتی این رشته و پیشنهاد سازوکار اجرایی در انتظام امور حرفه‌ای در این گونه مشاغل می‌پردازیم.

۵-۱. ترسیم دامنه و گستره مشاغل

هر حرفه بایستی دارای یک بدنه علمی دربرگیرنده دانش و متون مرتبط به آن باشد؛ در هر حرفه انجمن‌های تخصصی در حوزه مورد نظر وجود داشته باشد؛ در هر حرفه باید فرایند ارائه مدرک و گواهینامه‌های رسمی آن حرفه طراحی شده باشد؛ در هر حرفه لازم است بهره‌مندی از یک نظام آموزش رسمی در نظر گرفته شده باشد، و هر حرفه بایستی به ترسیم بنیان‌های اخلاق حرفه‌ای در ایجاد و اشاعه فرهنگ خاص خود اقدام نماید (Greer and Fowler 2013). با عنایت به ویژگی‌های فوق، علم اطلاعات و دانش‌شناسی و حوزه‌های مرتبط با آن می‌تواند به‌عنوان یک حرفه شناخته شود. از سوی دیگر، حوزه‌های علمی دیگر مرتبط با علم اطلاعات که با علم دانش‌شناسی یا علم دانش

همراه و مرتبط می‌شوند، مانند مدیریت دانش (Cleveland 1985)، بر اساس دیدگاه Greer (1987) موجب شناسایی دامنه گسترده‌ای از حرفه‌ها و مشاغل می‌شوند (Hanson and Daily 2007). با این قیاس می‌توان گفت که دامنه این مشاغل و حرف، شامل علوم اصلی مرتبط مانند کتابداری، علوم آرشیوی، مدیریت اطلاعات و دانش، نظام‌های اطلاعاتی، کسب و کارهای مبتنی بر اطلاعات و نیز شامل علوم پیرامونی مرتبط مانند فناوری اطلاعات و ارتباطات (Schrader 1995)، و به‌ویژه شامل کاربردهای بی‌بدیل سامانه‌های هوش مصنوعی (Formanek 2024) می‌شود. به گفته دیگر، سرعت تحولات علمی و فناورانه در عصر حاضر، زمینه شکل‌گیری خدمات، فناوری‌ها و کسب و کارهای نوظهور مانند حرفه‌ها و مشاغل مرتبط با هوش مصنوعی (Hodonu-Wusu, 2024) را در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی فراهم آورده است. افزون بر حوزه‌های علمی، تخصصی و حرفه‌ای پیش‌گفته، حوزه‌هایی مانند پردازش داده، اطلاعات و دانش، زیرساخت‌های اطلاعات و ارتباطات، تئوری پردازش اطلاعات، تجارت الکترونیک محصولات و خدمات، نظام‌های تحلیل و طراحی سیستم، اقتصاد و تجارت اطلاعات، سیاست اطلاعات، علوم ارتباطات، علوم ارتباط و کنترل (سایبرنتیک)، تعاملات فکری و دیگر نظام‌های مناسب‌سازی و تبادل محتوا و محصول، حرفه‌های مرتبط با علوم اطلاعات را شامل می‌شوند. بنابراین، دامنه گسترده رشته‌های تخصصی فوق، دربرگیرنده مشاغل و حرفه‌هایی هستند که به‌منظور انتظام بین آن‌ها بایستی قانون رسمی مشخصی وجود داشته باشد.

۲-۵. جایگاه و نقش رشته‌های شغلی

مدیریت اطلاعات و مدیریت دانش هر دو به‌گرددآوری، دیجیتال کردن، بازنمایی، سازماندهی، تبدیل و ارائه اطلاعات و دانش می‌پردازند (Belford and Tucker 2023). نقطه اشتراک مدیریت اطلاعات و مدیریت دانش، دسترس‌پذیر ساختن اطلاعات است (Wilson 2002). این در حالی است که مدیریت دانش، افزون بر اطلاعات، بر روی دسترس‌پذیری دانش انسانی (دانش درونی) نیز تأکید دارد. به گفته دیگر، مدیریت اطلاعات به مناسب‌سازی اطلاعات (دانش بیرونی) در نوک کوه یخ می‌پردازد و کلیت کوه یخ در سیطره مدیریت دانش است (Koenig and Neveroski 2008). هدف مدیریت اطلاعات مناسب‌سازی اطلاعات به‌عنوان داده‌های سازمان‌یافته‌ای است که از منابع مختلف به‌دست می‌آید. در مقابل، مدیریت دانش بر روی اطلاعاتی تمرکز دارد که همراه با شهود و تجربه

به دانش تبدیل می‌شود. در اینجا، مدیریت اطلاعات و مدیریت دانش به‌عنوان مکمل یکدیگر در امتداد تبدیل داده به اطلاعات و اطلاعات به دانش قرار می‌گیرند. صرف نظر از تبیین اهداف و محتوا در دو حوزه مدیریت اطلاعات و مدیریت دانش، این حوزه‌های علمی بر روی مدیریت سازمان دانش بشری به‌منظور مناسب‌سازی انواع محتوا تمرکز دارند (Hjørland 2016). در تحلیل کلید اثربخشی حوزه مدیریت اطلاعات و مدیریت دانش می‌توان گفت که این دو حوزه بر روی مدیریت خلق، تحلیل، پردازش، توزیع (Godsill 2018) و کاربرد داده، اطلاعات و دانش تمرکز دارند (Yiyuan 2019). در نتیجه، در درجه اول می‌توان گفت که حوزه‌های مدیریت اطلاعات و مدیریت دانش به‌عنوان علوم مرتبط و مکمل در راستای یکدیگر قرار می‌گیرند، و در درجه دوم، همپوشانی حوزه‌های مدیریت اطلاعات و مدیریت دانش در یک نگرش نظام‌مند از منظر سازماندهی و مناسب‌سازی داده، اطلاعات و دانش در یک فرایند قابل بررسی است؛ و در نهایت، مبنای اصلی و مرکزی فرایند مناسب‌سازی اطلاعات و مدیریت دانش بر سازوکارهای «مدیریت» تکیه دارد. این بدان مفهوم است که عنصر مدیریت در فرایند سازماندهی و اشاعه اطلاعات و دانش، نقش اساسی را بر عهده دارد. بنابراین، مشاغل و حرفه‌های مرتبط با حوزه‌های مناسب‌سازی اطلاعات و دانش مانند علوم اطلاعات و دانش‌شناسی بر اصول و مبانی مدیریتی در فرایند گردآوری، پردازش، ذخیره، خلق و تبادل داده، اطلاعات و دانش از طریق سازوکارهای مدیریت اطلاعات و مدیریت دانش تکیه کرده‌اند. در نتیجه، در همگرایی، ترسیم روابط و انتظام حرفه‌ای بین مشاغل و حرفه‌های مرتبط با علم اطلاعات و دانش‌شناسی بایستی مرجعی رسمی شکل گیرد که در عنوان آن واژه «مدیریت» لحاظ شده باشد.

۳-۵. ایجاد سازمان مرجع در انتظام امور شغلی و حرفه‌ای

با توجه به آنچه گفته شد، رشته شغلی علوم اطلاعات، دانش‌شناسی و علوم مرتبط با آن دامنه وسیعی از مشاغل و حرفه‌های تخصصی، کاربردی و خدماتی را تشکیل می‌دهد که بر اصول مدیریتی تکیه داشته و نظام می‌یابند. این گروه وسیع از مشاغل نیازمند مرجعی برای انتظام حرفه‌ای است. پیشنهاد بنیادین در اینجا، شکل‌گیری «سازمان نظام مدیریت اطلاعات و دانش» به‌عنوان یک سازمان مستقل، غیرانتفاعی و غیردولتی است که بایستی قانون تشکیل آن در قوه مقننه کشور به تصویب برسد. این سازمان دربرگیرنده کلیه مشاغل و حرفه‌های مرتبط با علوم مناسب‌سازی داده، اطلاعات، و دانش به‌منظور

دسترس‌پذیری و ارائه محتوا، خدمت و محصول خواهد بود. البته، شرح انواع مشاغل و عناوین حرفه‌های مرتبط در لایحه قانون تشکیل این سازمان قابل تبیین است. در تدوین لایحه قانونی تشکیل این سازمان، پیشینه و سازوکار شکل‌گیری سازمان‌های نظام مهندسی و نظام پزشکی و نیز قوانین مرتبط با آن‌ها می‌تواند راهگشا باشد. مراحل ارائه، بررسی و تصویب قانون تأسیس نظام مرجع پیشنهادی شامل مرحله اول، یعنی تدوین لایحه قانونی پیشنهادی است. در این لایحه بایستی دلایل توجیهی، تعاریف عملیاتی، اهداف، وظایف و شرایط اشتغال و نیز تشکیلات و ارکان سازمان پیشنهادی مورد اشاره قرار گیرد. مرحله دوم، تکمیل جدول مشخصات لایحه است. در این مرحله، مشخصات پدیدآورندگان طرح، لایحه، خلاصه اجرایی، قید فوریت و اهمیت موضوع، نمایندگان و کمیسیون مرتبط با لایحه و مانند آن مطرح می‌شود. در مرحله سوم، لایحه پیشنهادی از طریق یک دستگاه دولتی، مانند کتابخانه ملی به مجلس ارائه می‌شود. در مرحله چهارم، لایحه از طریق یک نامه رسمی به نمایندگان مرتبط و کمیسیون مرتبط ارسال می‌شود. نمایندگان مرتبط با لایحه، به تدوین شرح موضوع، وضعیت (عادی) و امضای آن اقدام می‌کنند. در مرحله پنجم، لایحه از طریق دبیر هیئت رئیسه مجلس اعلام وصول می‌شود و در نشست مجلس که به‌طور معمول، به شکل علنی است، به همراه نظر کمیسیون مربوط طرح می‌شود. بنابراین، از طریق شکل‌گیری سازمان نظام مدیریت اطلاعات و دانش با ماهیت مستقل غیردولتی با تأیید و تصویب قانون مرتبط با آن در مجلس شورای اسلامی می‌توانیم شاهد انتظام امور حرفه‌ای و شغلی در راستای تأمین امور صنفی و حرفه‌ای در جهت امنیت و ارتقای شغلی در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی و حوزه‌های علمی و شغلی مرتبط با آن در کشور باشیم.

۴-۵. تبیین اهداف مورد نظر در شکل‌گیری سازمان نظام مدیریت اطلاعات و دانش

اهداف تشکیل این سازمان بایستی در قانون تشکیل آن در نظر گرفته شود. لیکن با توجه به چالش‌های موجود در امور حرفه‌ای مشاغل مرتبط با علم اطلاعات و دانش‌شناسی و نیز رشته‌های شغلی مرتبط با آن، اهداف زیر پیشنهاد می‌شود:

- ◇ ایجاد انتظام حرفه‌ای و شغلی در امور مشاغل مرتبط با علوم اطلاعات و دانش‌شناسی؛
- ◇ ایجاد بستر تأمین اعتلای مشاغل و اخلاق حرفه‌ای در حوزه‌های مورد نظر؛
- ◇ همکاری و مشاوره در تدوین استانداردها و دستورالعمل‌های فنی و حرفه‌ای؛

- ◇ ترویج کاربرد قوانین، استانداردها، دستورالعمل‌ها و رهنمودهای تخصصی، حرفه‌ای و فنی؛
 - ◇ ارتقای کیفیت ارائه خدمات تخصصی، حرفه‌ای و فنی در دسترس‌پذیر ساختن محتوا، خدمت و محصول؛
 - ◇ نظارت، برنامه‌ریزی و پشتیبانی امور صنفی شاغلان در بخش‌های عمومی و خصوصی در مقابل اشخاص حقیقی و حقوقی؛
 - ◇ افزایش دانش شاغلان در بهبود حرفه‌ای مستمر^۱ منطبق با نیازهای کشور و فناوری‌های پیشرفته در سطح بین‌المللی؛
 - ◇ ایجاد بستر تدوین و اجرای اولویت‌های پژوهشی و طرح‌های کاربردی مرتبط در راستای انطباق با نیازهای کشور؛
 - ◇ تعیین و انتشار تعرفه‌ها و قیمت‌گذاری ارائه خدمات تخصصی، حرفه‌ای و فنی؛
 - ◇ ایجاد سازوکار رتبه‌بندی متخصصان و مشاوران شاغل و غیرشاغل؛
 - ◇ ایجاد بستر معرفی متخصصان و مشاوران به منظور شناسایی آن‌ها در جامعه و بازار کار؛
 - ◇ تعیین صلاحیت اشخاص حقیقی و حقوقی در انجام خدمات تخصصی، حرفه‌ای و فنی؛
 - ◇ حضور مؤثر و فعال در مشاوره، راهنمایی و نظارت بر انجام انواع برنامه‌ها و پروژه‌های خدماتی، آموزشی و پژوهشی؛
 - ◇ تحکیم جایگاه حرفه‌ای و شغلی در کلیه مراجع ملی و بین‌المللی مربوط.
- ۵-۵. تشریح وظایف سازمان نظام مدیریت اطلاعات و دانش
- وظایف و اختیارات سازمان نظام مدیریت اطلاعات و دانش با توجه به اهداف آن در راستای نظام‌مند کردن مشاغل و حرفه‌ها در امور علوم اطلاعات و دانش‌شناسی می‌تواند شامل موارد زیر باشد:
- ◇ تنظیم روابط حرفه‌ای بین مشاغل گوناگون مرتبط با علوم اطلاعات و دانش‌شناسی و علوم و حوزه‌های وابسته؛
 - ◇ الزام به رعایت قوانین، مقررات، استانداردها و رهنمودهای ملی و بین‌المللی در انجام امور تخصصی، فنی و حرفه‌ای؛

1. Continuing Professional Development (CPD)

- ◇ انجام امور آموزشی و پژوهشی کاربردی در بازآموزی و دانش افزایی؛
- ◇ بسترسازی احقاق حقوق شاغلان و غیرشاغلان در حرفه‌های مورد نظر؛
- ◇ تبیین جایگاه و کرامت مشاغل از طریق بازنگری در طرح طبقه‌بندی مشاغل به منظور تعیین رسته و رشته‌های شغلی اصلی و فرعی متناسب با وظایف و اختیارات؛
- ◇ برگزاری آزمون‌های تخصصی به منظور رتبه‌بندی متخصصان و مشاوران؛
- ◇ ارائه پروانه رسمی و معتبر در تعیین رتبه و پایه برای متخصصان و مشاوران؛
- ◇ سازماندهی دانش درونی و بیرونی کلیه شاغلان و غیرشاغلان به منظور شناسایی آن‌ها توسط جامعه شغلی و بازار کار؛
- ◇ ایجاد بستر راهنمایی، مشاوره شغلی، کاریابی و کارآفرینی برای کلیه متخصصان؛
- ◇ تدوین و ارائه تعرفه‌های دقیق برای انواع خدمات و مشارکت در تعیین میزان مالیات در انطباق با ماهیت فرهنگی این گونه مشاغل؛
- ◇ نظارت و ارزشیابی شاغلان در تصدی مشاغل تخصصی و حرفه‌ای؛
- ◇ پشتیبانی از متخصصان در راستای ممانعت از تصدی مشاغل توسط افراد غیرمتخصص؛
- ◇ ارائه مشاوره در طراحی، پایش و اجرای خدمات تخصصی، فنی و حرفه‌ای؛
- ◇ نظارت بر حسن انجام خدمات تخصصی، فنی و حرفه‌ای در حمایت از حقوق کارفرمایان؛
- ◇ رسیدگی به تخلفات صنفی و حرفه‌ای شاغلان و ارائه‌دهندگان خدمات تخصصی، فنی و حرفه‌ای؛
- ◇ نظارت، پایش و همکاری در پذیرش دانشجو و مشارکت در تدوین طرح‌ها و برنامه‌های آموزشی در انطباق با نیازهای کشور و تحولات بین‌المللی؛
- ◇ همکاری مستمر با کلیه مراجع ذی‌ربط در توسعه علمی و پژوهشی مرتبط با علوم اطلاعات و دانش‌شناسی؛
- ◇ عضویت و ارتباط مستمر با کلیه مراجع ذی‌صلاح مرتبط ملی و بین‌المللی در راستای اعتلای حرفه‌ای و شغلی؛
- ◇ ارائه مشاوره، نظرات تخصصی و مشارکت در تدوین لوایح قانونی مرتبط با علوم اطلاعات و دانش‌شناسی.

۶. جمع‌بندی و پیشنهاد

در فضای کنونی کشور، فرصت‌های نوینی در ایجاد و شکل‌گیری مشاغل مرتبط با مناسب‌سازی داده، اطلاعات و دانش به‌منظور دسترس‌پذیر ساختن محتوا، خدمات و محصولات با تکیه بر فناوری‌های اطلاعات و دانش و نیز ارتباطات پدید آمده است. توانمندی و پختگی علوم اطلاعات و دانش‌شناسی و حوزه‌های مرتبط با آن نه تنها عامل شکل‌گیری کسب‌وکارهای نوین شده، بلکه امور محوری گردآوری، سازماندهی و اشاعه اطلاعات در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی را تحت تأثیر بی‌چون‌وچرای خود قرار داده است. از سوی دیگر، نیاز روزافزون جامعه و بازار کار، به‌ویژه تخصص‌های مرتبط با هوش مصنوعی و فناوری‌های مرتبط با آن‌ها (Zhang 2024) عامل گسترش دامنه‌های شغلی در امور مرتبط با داده، اطلاعات و دانش شده است. در این راستا، کاربرد خلاق اطلاعات و دانش به‌منظور پردازش بهینه محتوای منابع از طریق فرایندهای ویژه مدیریت داده، اطلاعات و دانش در بستر توسعه فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات برای استفاده نوع بشر، این رشته‌های تخصصی را در حیطه فرایندهای مدیریتی بازتعریف کرده است. به این ترتیب، درک ماهیت و ارزش کار و مشاغل مرتبط با مدیریت اطلاعات و دانش و توجه به عناصر خلاقیت و کارآفرینی در آن بایستی مد نظر باشد. با عنایت به آنچه گفته شد، دامنه وسیع حرفه‌ها و مشاغل مرتبط با علوم اطلاعات، دانش‌شناسی و علوم وابسته، نیازمند انتظام در بستر امور آموزشی، پژوهشی و صنفی است تا جایگاه شغلی، ارتباط بین مشاغل مرتبط، ارتقا و امنیت شغلی و امور حرفه‌ای را نظارت، پشتیبانی و کنترل نماید. در این خصوص تجربیات و راهکارهای شکل‌گیری سازمان‌های مرجع مانند سازمان‌های نظام مهندسی و نظام پزشکی می‌تواند مفید باشد.

در ابتدای امر ممکن است پیشنهاد شکل‌گیری یک نظام مرجع مستقل برای پشتیبانی از مشاغل و حرفه‌های حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی ایده‌آل به نظر برسد. لیکن، تجربه سازمان‌های نظام مهندسی، پزشکی و پیراپزشکی در کشور نشان می‌دهد که در ابتدای تأسیس این‌گونه سازمان‌های مرجع صنفی مانند سازمان نظام پزشکی در سال ۱۳۳۹ که ۷۴ سال از قدمت آن می‌گذرد و سازمان نظام مهندسی و کنترل ساختمان که ۵۱ سال پیش در سال ۱۳۵۲ تأسیس شد، به همین میزان از حرکت‌های صنفی، ایده‌آل به نظر می‌رسید. اما، این نهاد‌های صنفی از جمله معتبرترین و قدرتمندترین سازمان‌های مرجع صنفی برای انتظام شغلی و حرفه‌ای در حوزه مهندسی عمران و پزشکی هستند، و از سوی

دیگر، به‌عنوان مراجع ملی در کنترل، هدایت و راهبری عمران شهری و بهداشت عمومی محسوب می‌شوند. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که شکل‌گیری سازمان نظام مدیریت اطلاعات و دانش (نماد) از طریق عالی‌ترین مجاری قانونگذاری به تصویب برسد. از جمله مهم‌ترین فواید شکل‌گیری این سازمان، ایجاد یک مرجع تخصصی است که می‌تواند به‌جای تک‌تک صاحبان حرفه، مخاطب قرار گرفته و در احقاق حقوق آن‌ها نقش مؤثر ایفا نماید. به این ترتیب است که متخصصان این مشاغل از طریق این تشکل در رأس هرم فنی و حرفه‌ای رشته‌های شغلی علوم اطلاعات، دانش‌شناسی و علوم مرتبط قرار می‌گیرند، بستر دانش‌افزایی و پژوهش‌های کاربردی برای شاغلان و غیرشاغلان فراهم می‌شود، کرامت و اعتبار اجتماعی و فرهنگی این مشاغل گسترش می‌یابد و حضور فعال و مؤثر متخصصان و شاغلان در توسعه عرصه‌های مرتبط ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی تأمین می‌شود.

فهرست منابع

- انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران. ۱۳۹۵. اساسنامه انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران. تهران: انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران. <chrome-extension://efaidnbmninnibpcapjpcgiclfndmkaj/>
- <https://ilisa.ir/wp-content/uploads/2020/06/Asasnam-95.pdf> (دسترسی در ۱۴۰۱/۱۲/۵)
- امامی رئوف، شجاع‌الدین. ۱۳۸۵. دیر عامل جامعه متخصصان نساجی ایران: سازمان نظام مهندسی نساجی ایران ایجاد می‌شود. خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، کد خبر ۸۵۱۰-۰۰۸۱۶. <https://www.isna.ir/news/8510-00816> (دسترسی در ۱۴۰۱/۱۱/۵)
- امیرحسینی، مازیار. ۱۳۸۷. طرح تدوین رسته اطلاع‌رسانی کشاورزی در طرح طبقه‌بندی و ارزشیابی مشاغل. تهران: *اتاق فکر جهاد کشاورزی*. <https://www.researchgate.net/publication/339326645> (دسترسی در ۱۴۰۱/۱۱/۵)
- بهرام غفاری، محسن. ۱۳۹۴. «نظام مهندسی باید توسط مهندسان حرفه‌ای اداره شود، نه شاغلان دولتی». *دنیای اقتصاد* شماره خبر: ۳۲۸۳۰۶۹، تاریخ انتشار ۱۳ مهر ۱۳۹۴.
- پورحقتانی، مهسا. ۱۳۹۶. انجمن صنفی کتابداران و اطلاع‌رسانان: چرا و چگونه؟ *سخن هفته لیزنا*، شماره ۳۴۳، (دسترسی در ۱۳۹۶/۴/۵-۵).
- تهوری، زهرا. ۱۳۸۷. جایگاه کتابداری و اطلاع‌رسانی در طبقه‌بندی مشاغل کشور. اطلاع‌یابی و اطلاع‌رسانی، ۲ (۷): ۲۳-۵۰. <http://ensani.ir/file/download/article/20120327174325-3038-50.pdf> (دسترسی در ۱۴۰۱/۱۲/۵).
- حیاتی، زهیر. ۱۳۶۱. *انجمن کتابداران ایران*. در *دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی*. ویراستار دکتر عباس حری. تهران: کتابخانه ملی.

- خرمی، امین. ۱۳۹۸. «صفر تا صد ماهیت انجمن صنفی فرهنگ، هنر و رسانه. خبرگزاری جمهوری اسلامی. کد خبر: ۸۳۵۶۶۲۸۸. انتشار در ۷ آذر ۱۳۹۸.
- ریاست جمهوری، هیئت وزیران. ۱۳۷۱. آئین‌نامه چگونگی تشکیل، حدود و وظائف و اختیارات و چگونگی عملکرد انجمن‌های صنفی و کانون‌های مربوطه، موضوع ماده ۱۳۱ قانون کار جمهوری اسلامی ایران. دوره ۷۱، تاریخ تصویب ۱۰/۰۶/۱۳۷۱. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/114044> (دسترسی در ۱۴۰۲/۱۱/۲۱).
- ____. ۱۳۸۳. آئین‌نامه اجرایی مواد (۲) و (۱۷) قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای. مصوبات هیئت وزیران، ۲۴ تیرماه ۱۳۸۳. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/123813> (دسترسی در ۱۴۰۲/۱۱/۲۱).
- زارع، فاطمه، ابراهیم افشار، و مرتضی نورایی. ۱۳۹۰. ظهور و سقوط نخستین انجمن کتابداران ایران (۱۳۵۹-۱۳۴۵). *مطالعات کتابداری و سازماندهی اطلاعات* ۸۸: ۱۰۲-۱۲۰.
- سازمان نظام مهندسی ساختمانی لرستان. ۱۳۹۲. تاریخچه سازمان نظام مهندسی ساختمان. کد خبر: ۱۰۹۵، (تاریخ انتشار ۲۶/۰۲/۱۳۹۲).
- سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی جمهوری اسلامی ایران. ۱۳۹۷. تخصص‌ها و مهارت‌ها. تهران: سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی. <https://agrieng.org>
- شعبانی، احمد. ۱۳۹۹. نگرانی‌های جاری افشار کتابدار از محرومیت ردیف‌های حقوقی در احکام کارگزینی. انجمن علمی ارتقای کتابخانه‌های عمومی ایران. <http://ipla.ir/?p=2986> (دسترسی در ۱۴۰۲/۱۱/۲۱).
- شورای انقلاب. ۱۳۵۹. قانون اصلاح قانون نظام صنفی. مصوبات مجلس شورا. ۳ (۱): ۱۶۷. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/91685>
- شورای عالی فضای مجازی. ۱۳۹۲. مصوبات جلسه پانزدهم شورای عالی فضای مجازی در خصوص تعریف و الزامات حاکم بر تحقق شبکه ملی اطلاعات و بودجه سال ۱۳۹۳ مرکز ملی فضای مجازی. تهران: شورای عالی فضای مجازی. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/874656> (دسترسی در ۱۴۰۲/۱۱/۲۱).
- ____. ۱۳۹۵. تعیین تکلیف دبیرخانه شورای عالی اطلاع‌رسانی. تهران: شورای عالی فضای مجازی. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/989977> (دسترسی در ۱۴۰۲/۱۱/۲۱).
- عمرانی، ابراهیم. ۱۳۹۵. پیش‌به‌سوی انجمن صنفی کتابداران: بخش اول: حرفه و صنف. سخن هفته لیزنا، شماره ۲۸۸. ۱۰ (تاریخ انتشار: خرداد ۱۳۹۵).
- کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران. ۱۳۷۴. آشنایی با مبانی و چارچوب‌های نظام ملی اطلاع‌رسانی کشور: نظام اطلاع‌رسانی ملی؛ گام‌هایی باید، پرشتاب. مجلس و راهبرد. ۱۷: ۷۴-۱۰۱.
- مجلس شورای اسلامی. ۱۳۶۰. قانون فعالیت احزاب، و جمعیت‌ها و انجمن‌های صنفی و انجمن‌های اسلامی یا اقلیت‌های دینی. مصوبات مجلس شورا، دوره ۱، جلد ۱، صفحه ۸۲. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/90226> (دسترسی در ۱۴۰۲/۱۱/۲۱).
- ____. ۱۳۷۱. قانون نظام مهندسی ساختمان. مصوب مجلس شورا، دوره ۴، جلد ۱، صفحه ۴. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/92061>

- ____. ۱۳۷۴. قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان. مصوب مجلس شورا، دوره ۴، جلد ۱، صفحه ۱۱۷۵.
<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/92643> (دسترسی در ۱۴۰۲/۱/۲۱).
- ____. ۱۳۷۶. قانون تأسیس سازمان نظام دامپزشکی جمهوری اسلامی ایران. مصوبات مجلس شورا، دوره ۵، جلد ۱، صفحه ۹۱۶.
- ____. ۱۳۷۹. قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای. مصوبات مجلس شورا، دوره ۶، جلد ۱. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/93463> (دسترسی در ۱۴۰۲/۱/۲۱).
- ____. ۱۳۸۰. قانون ایجاد سازمان نظام پرستاری جمهوری اسلامی ایران. مصوبات مجلس شورا، سال ۱، روزنامه ۱۶۵۵۷، صفحه ۱۴۱۰. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/93670> (دسترسی در ۱۴۰۲/۱/۲۱).
- ____. ۱۳۸۰. قانون تأسیس سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی جمهوری اسلامی ایران. مصوب مجلس شورا، سال ۱، روزنامه ۱۶۴۲۶، صفحه ۵۳۷. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/93584> (دسترسی در ۱۴۰۲/۱/۲۱).
- ____. ۱۳۸۲ الف. قانون تشکیل سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره جمهوری اسلامی ایران. مصوب مجلس شورا، ۲۷ فروردین سال ۱۳۸۲. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/93887> (دسترسی در ۱۴۰۲/۱/۲۱).
- ____. ۱۳۸۲. قانون نظام صنفی کشور. تهران: دفتر پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/94011> (دسترسی در ۱۴۰۲/۱/۲۱).
- ____. ۱۳۸۳. قانون سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران. مصوبات مجلس. ۱۶/۸/۱۳۸۳. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/97949> (دسترسی در ۱۴۰۲/۱/۲۱).
- ____. ۱۳۳۹. قانون راجع به نظام پزشکی. مصوبات مجلس شورا، دوره ۹، جلد ۳۰۶، صفحه ۳۰۶. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/94935> (دسترسی در ۱۴۰۲/۱/۲۱).
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. ۱۳۹۹. طرح تشکیل سازمان نظام مهندسی ارتباطات و فناوری اطلاعات (نماد). تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

References

- Belford, Geneva G., and Allen Tucker. 2023. Computer science, Information Management. Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/science/computer-science>. (accessed March 18, 2023)
- Cleveland, Harlan. 1985. *The knowledge executive; leadership in an information society*. New York: Truman Talley Books/E.P. Dutton.
- Formanek, M. 2024. Exploring the potential of large language models and generative artificial intelligence (GPT): Applications in Library and Information Science. *Journal of Librarianship and Information Science*, p.09610006241241066.
- Godsill, I. 2018. Information Engineering. University of Cambridge, Department of Engineering. <http://www.eng.cam.ac.uk/research/academic-divisions/information-engineering> (accessed August 8, 2022)
- Greer, Roger C. 1987. *A model for the discipline of information science*. In Intellectual foundations for information professionals, ed. Herbert K. Achleitner. Boulder, CO: Social Science Monographs; New York: Distributed by Columbia University Press.

- _____ and S. G. Fowler. 2013. *Introduction to the library and information professions*. Santa Barbara, California, United StatesA: BC-CLIO.
- Hanson, E. R., and J. E. Daily. 2007. *Catalogues and cataloguing*. In Allen Kent and Harold Lancour M. J. Bates (Ed.), *Encyclopedia of Library and Information Sciences* (pp. 818–854). New York: Marcel Dekker, Inc. Vol. 4, pp 249-305.
- Hjørland, B. 2016. Knowledge organization. *Knowledge Organization*, 43 (6): 475-84. Also available in Hjørland, Birger, ed. ISKO Encyclopedia of Knowledge Organization, http://www.isko.org/cyclo/knowledge_organization. (accessed Sept. 12, 2020)
- Hodonu-Wusu, J.O. 2024. The rise of artificial intelligence in libraries: the ethical and equitable methodologies, and prospects for empowering library users. *AI and Ethics?*: 1-11.
- Koenig, Michael, and Kenneth Neveroski. 2008. The Origins and Development of Knowledge Management. *Journal of Information & Knowledge Management (JIKM)* 7 (4): 243-254.
- Roger C., R. J. Greer, and S. G. Grover. 2007. *Introduction to the Library and Information Professions*. London: Libraries Unlimited, Greenwood Publishing Group.
- https://paramed.bpums.ac.ir/UploadedFiles/CourseFiles/Introduction_to_the_Library_and_Information_Professions__78f95ccb.pdf (accessed March 2, 2022)
- Schrader, A. M. 1995. One Field or Two? A Definitional Analysis of the Relationship between Library Science and Information Science. ERIC ED 401908. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED401908.pdf> (accessed ?
- Wilson, T.D. 2002. The nonsense of 'knowledge management. *Information Research* 8 (1): paper no. 144.
- Yiyuan Han .2019. *What is information engineering?* In Quora Retrived from: <https://www.quora.com/What-is-information-engineering> (accessed March 2, 2022)
- Zhang, C. H. 2024. The Future of Work: AI's Impact on Employment and Social Structures in the Digital Age. AEMPS 86: 8-14. (Proceedings of the 2nd International Conference on Management Research and Economic Development) Abel, R., L. Humes, L. Mattson, M. McKell, K. Riley, and C. Smythe. 2007. *Achieving Learning Impact 2007*. <http://www.imsglobal.org/learningimpact2007/li2007report.cfm> (accessed Feb. 9, 2011)

مازیار امیرحسینی

متولد سال ۱۳۴۶ دارای مدرک دکتری در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی از دانشگاه شیراز و دکتری تخصصی در رشته مدیریت و تکنولوژی دانش از دانشگاه ملی مالزی (UKM) است. وی هم‌اکنون استادیار مدیریت اطلاعات و دانش و عضو هیئت علمی دفتر ارتباطات علمی و همکاری‌های بین‌المللی در سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی است.

ایجاد، توسعه و ارزیابی نظام‌های سازمان دانش‌مانند اصطلاحنامه‌ها و هستی‌شناسی‌ها، مدیریت اطلاعات و دانش و تحلیل دانش در فلسفه شرق و غرب از جمله علایق پژوهشی وی است.

سید ابراهیم عمرانی

کتابدار و کارشناس کتابداری و اطلاع‌رسانی. وی هم‌اکنون دبیر شورای تأمین منابع علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مستقر در ایراندک است.

پژوهش نامه
پژدازش و
مدیریت
اطلاعات

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی